

Miladin
Lina zemlja naj pogrezne
Tega, Kotor odpravo!

Številka: 1. v Novem mestu dne 10. prosinca Leto 1896.

Vigredi.

Prekrasna vigred že je nastopila
In stela v prah sovražno jej Morano,
Lbudila v srcu radost prej neznano,
S prekrasnim cvetjem vse je napolnila.

Tovsor glasi se pticov pesem mila,
Njih glas in spev odmeva čez poljano,
Kaj prišla vigred je nepričakovano.
In huda zima vendar je minila.

Tako inam je doba napočila,
Dal Bog, da lepše ta nam bi sijala,
Za vilo nas vzgojila Slave sine.

Opa ne bi tudi Vigred preminila
In Kar Glorija se pokopala,
Zelim iz srca svojega globine.
Miladin.

D 1956/1970

Na Veljavi.

- Mis Raduljan

Pisalo se je leta 18... Ob petih popoldne svetega Matije dan je stopa-
lo Karolik, devet, pravihje obličnih oseb proti samotni vasi, kljav na Goranj,
skrom. V kratkih presledkih je sopihalo za njimi še nekaj ljudi, večinoma
starik, ki miso mogli dohajati mlajših tovarišev. Leblo jih je, - stara kri
greje namreč jako slabo, - Ker bilo je še prostorno mraz, čeprav sta se
najbližja žrnca sv. Anton in sv. Pavel poslavila že pred mesecem dnij.
No pa saj se bili že skoraj doma; že so se razločevale ledene preče, ki so
visle od Kapov prvih hiš.

Veljava je vas, skrita v prijazni dolini podolnici. Vozadja je v
mejuje močene Karavankle, na obeh straneh pa jo branijo presilnih utov
pomirni razprastki njikovi, ki se polagoma žrnjujejo proti bistri Savi.
Skozi selo, ki nima niti politke hiš. Kolikor najkrajši mase v letu dnij,
teče mal, navadno pohleven potocik. Toda Veljava ni velika, dolga
pa, več ko četrt ure je hodil berac Trobuzlje v Travnovim v vas. Pa
nikar ne mislite, da koraka moč počasi ali po vinčkih; ne, čisto na
ravnost ga vede pot ves čas ob desnem bregu potoka in hitro prestavlja
berac noge, čeprav je že k starosti nagujen in ga naduha viasih zela
tare. A takva daljava je samo od prve hiše, do zadnje; drugi sosesje
so si bližje. Od Travnica do Triska je čez brv Romaj pet in tideset kor.,
kor. Kedor ma Količraj živahne domišljije, utegnil bi sklepati, da je
bila Veljava sezidana o času suše. Hiše stoji namreč prav tik vode,
kakor bi mislili stari prebivalci na tem kraju: „Le bliže vode, žarje je hudo.“
Pa pa vendar kdo zaradi tega ne bove bolj mislil, četi, Karolovi modrijani
so bili ti stari predniki, bobi povedano, da jim je potok vsaj dvakrat
na leto se ne večkrat silil v hišo. Potamci so se večkrat jexili, čemu
so neki tiščali njihovi predniki v vodo, klo je vendar se nikoli ni nedosta-
jalo, kar pomir stari Lornik, ki je star Karol Aktivalem.

Jedno prednost pa je vkljub temu iselo to židanje. Za hišami
je namreč ostajalo mnogo prostora za vite in dalje pot qucem za travnik.
Med poslopji na desnem bregu se odlikuje cerkviča, ki stoji pri čem
sveti vasi na najbolj ozvičenem kraju. Posvečeno je sv. Florijanu. Toleg je ste.

Milington

nuj v pripravi hiši cerkvenik. Če že bralci se to, da se se ponasjali v /slu/,
 vi z celo vrsto bogatih gozdov in da so imeli do župne cerkve in šole več, ko
 tri četrti ure, tedaj si že bralci za silo predočije, kakšno je bilo življenje v
 tej vasi.

Totovo bi se že oglašil iz kovanika sv. Florijana večerni zvon, da ni
 bil med popotniki, ki so se blizali Veljavi, vasiki cerkvenik sam. Prišli so do
 prve hiše na demnem jezgu, do "Poličarjov". Glavni priimek zadostno opnačuje
 stan posestnikov. Pristici so se pozgubili drug za drugim v gostilno; a Bog
 varuj, da bi jih kdo obsojal ter rekel, da so bili pijanici. Ne, to bi bilo kri-
 vično, ker nobeden v družbi ne bi zahteval tega imena. Samo s cerkveniku
 bi se ne določilo tako lahko in hitro, a ta je slučajno odhitel zvonit
 "Dobro Marijo" ter tako rešil čast posteni družbi.

Pogreben, kakaj tako moramo nazivati Poličarjeve goste, ogledi
 so se nekoliko premle ude, samoliti angeljsko reševanje. Komaj je mogel
 Poličarjev posest Surovec oblastno izreči "Amen", že jih je jebsiliti Poli-
 čarjeva miza.

Cerkvenik je bil poveril, žudil običajni očenaš pred sedmino, ter jel
 rezati velike kose svinske gujati, katere je Poličarica ročno delila oko,
 li mize posedelim gostom. Potem je cerkvenik kot najimunitivša oseba
 pristopil prvi pil, povinil do vrha natočeni kozarc sedcu Trobruljetu,
 odprl svoja široka usta ter jel tako - le nekako govoriti.

kidis Poličarica, tako je na petu tako. V naši vasi so sedaj same
 udave in vdave. Ti si vdava, licer onstran vole je vdavec in, planes
 smo postopali se Travnško. E, reci, kar hočeš, škoda je je bilo.

"Dobra soseda je bila," odgovarjala je krcmarica, "nikoli se mi ne
 prepirale." kideča, da si brise Traven polje, pristavila je: "Kaj se boš
 žalostil, vsaj imas polrasla sinova; le poglej, kakšna Korenjarka sta
 tvoj juče in Jarka."

Ludi mati Travnova segala je zaporedno po prespasnik, ter zakri-
 vala žnjim svoj že priletini obraz. Ke to se je gugno dolgočasno delo
 cerkveniku, ki je hotel zasulhati pogovor na drugo stran. To so mu, sicer po
 vsam ni posrečilo, vendar nekoliko, ker je mali posestnik in - da ga po
 njegovem psalu imanjemo - berai Trobrulje jel tako le modrovati o
 kmetovkem stann.

Ej, bolj ji boč, kakor kateremu izmed nas, ki se ubijamo v vročini
 in mraku za svoj vsakdanji kruh. Koliko let se že trušim in peham s kmetovanjem,

pa si je ne morem reči in si menda nikoli ne bom: „No, Trubušlje, dovolj truda, na stare dni uživaj, kar si si pridobil in pribujal! Kasi stan je tepak in težak.“

Tožba o kmetovski bedi je v navič vzbudila Traven, spomin na njegovo zapuščino. „Nest. Bogoprijaj,“ taval je, „kako bodemo gospodariti, ko nje ni.“ „Lopet so mu solze po rosile lica.“

„Nikar ne toži, junacil ga je cerkvenik, „vsaj ni tako pile, kakor se ti nocoj dogodeva. Sicer pa nihče ne ve, kaj ga čaka; vsaj je znano: „Livemu ilavemu se vse pri meri, mrtvemur pa grob.“ Le res misliš, da vas je premalo za delo, lahko oženil Jurčiča, ali Jarka, ali pa Kar oba; ali nista morda že v letih? Povej, kaj je bilo tojži ranjci treba, biti zjutraj, komaj so jeli peti petelini, že na mogah ter oblekli vse kote; si n. maho naj bi bila sinu poiskala. Lepo bi z vsaj za petje sedela in počivala ter bila še danes zdrava.“

„Nestohko preveč se je res gnala“ pripomnila je Krimarica, „posebno ilavka, ki ga kara naduh, ne dene dobro prjavno in hudo delo.“

„Kaj boi govorila, da ji ni delo dobro,“ ugovarjal je jezno prejmi govornik, „čisto naravnost povej, škodovalo ji je, pa je konec besedij. Traven, pa res, kar oženi Jurčiča. Če kaj, po veliki noči napravimo svetovanje. Kaj pa ti praviš, Jurčič?“

„Klci! Kdo boe mislil kaj na ženitev. Vsaj sem se le mater pokopal. Kaj se bodem ženil, jax nisem za to.“

Tako je govoril Jurčič in ni se hlinil. O kresu je sicer imel dovolj svoje 24. leto ter bil na videtj črnt korenjark, pa samo na videtj; v resnici je bil jako neroden in še v vojaki ga niso hoteli, dasiravno so jih leta 1866. že potrebovali. Kakšne telesne napake so ga kazile, ni bilo znano po Keljavi. Nekateri so domnevali, da mima po pravih ustvarjenih stopal, drugje bistroumnejši pa so pravili, da mu dela vrot pri dihavju preglavico. Resnično so govorili vse, ker je imel Jurčič obe napaki in k. tem se pridruživila morda še kakšna druga. Sicer je bil še dokaj čednega obraba, a jako trapast, bojazljiv in najraje sam. Če to pa je popobrona umevno, zakaj ni hotel nikdar čuti oženitvi. Kedar ga je kdo opomnil, da se naj ženi, ni odgovarjal drugače kakor z raveni in glavo; privzdignil je počasi levo ramo, nagnil glavo na desno ter naredil isto gno, menje se evkrat na levi drugi strani. Tam pri sebi pa je mislil v tavnih slučajih: „Ole ni mati bi mi gotovo še neradi izročili gospodarstva. Pa kdo bi si tudi prebral, vsaj mi ni nobene pile. Če se pa izberem ženo, pove dati boe treba vsemu svetu: Zupanu, župniku, gospodki itd. Le počakajmo. Tako je prečno doživel v pametnem stanu sedminjo svoje matere. Ob tej priliki se je pa menda vse zarotilo Zupar njega.“

Kar vsi so se mu pomujali, da bodo za njega mabila, a nisi Jurčič je malomarno le mil kruh ter jidel se mavec se za njihove besede. Ko mu je bilo že preveč, jo je hotel obrati kar naravnost domov. "Le teliko se posedi, da ona po Trobuzljeva pride; takrat boš se do volj ~~čas~~ zgodaj," podrazil je cerkvenik soseda pri kozarcu, da bi pridružil pogreb, se se katke pol ure v krami. Toda o volku govori, pa volk pride. Jurčič se je vsedel za mizo, ker so mu vsi prigovarjali, kar se odpro duši; in ko se zapro, bila je Trobuzljeva med gosti. Ni utegnila povedati moji, da ne pna nikoli do mor, ker so se jeli vsi smejati cerkveniku, čes, novej seti pa ni presrečilo.

Ko so Trobuzljevki naprili, tiščala je ka brz domov tako, pla je cerkveniku naslednj popoldnoma izpochletel. Toda nekoliko je tudi njegova sbratjola. Predno so se razšli, žmolil je toliko, kolikor menda se po nobenem molitvi.

Tako se je večno končala sedmina. Zepova so bdi pogrebi žalostni, kakor povsot in vselej, potem pa so se razvneli ter živahno razpravljali o žemtri. Jedni odidejo, drugi pa pridejo na njih mesto.

II.

Le na vse zgodaj vidimo drugi dan, da je v Traunovi hiši vse živo. Traun je imel prostorno, v jednem koseu židanso, v drugem leseno hišo. Bilo je visoko dvignjena in imela nekaj, kar bi imenavalo prvo nadstropje, avtoravno je bilo paus podstropje; a krog in krog tega je bil nad pritličnimi sobami na pravlju. ličen hodnik, z rezljanimi deskami ograjen. Podstropje, ali recimo v prvem nadstropju je bilo nekaj lačnik prostorov: „Kamur“, kakor se jim je reklo. Zadej za hišo je bilo prostorno dvorišče, ob straneh hlev, kozolec in druga gospo darska poslopja, ki so potrebna za umno kmetovanje. Traun je bil namreč tolen kmet, ker mislim, da sem že slovolj popisal bratcu Traunovo domovanje, katero igra v tem spisur glavno ulogo, se vsem zopet nazaj.

Traunov Jurčič, katke boječ in pa devle so že na vse zgodaj votali ter se vsi praprično oblesli; bila je namreč nedelja. Po kmetih je navada, da gredo poobli zgodaj k masi, domači pa se le ob 10. ur. Kaj se je tedaj zgodilo, pla se je pridružil Jurčič, devslam.

Ker je bil Jurčič tako boječ kakor kar fantič, ki se platio prodaja, ni hotel, - a da ne pravici recem - si ni upal k drugi masi iti, on namreč ni hotel, da bi ga vsi gledali, kar pa se je le njemu zdelo. Njegov brat pa ni več vprostor ni hotel iztrajati k masi iti. Prvic se mu ni ljubilo zgodaj vstajati; drugič je rav videl, da so se našta despleta za njim muzala in bostjic, ker bi se tudi s Pichovo mlako rav pogovaril. Ona je pa hodila le k 10. masi.

Lato je še malo pospel, ter se se-le kastroat dvignil iz sena, ko so domači že prišli domov iz cerkve. Ravno, ko je stopil v hišo, spal je namreč na levo, je prinesla jedra stekla, ki je ostala slučajno doma, zajutrek na mizo. Kružnica je prišla, žmolika običajni, oče naš in Komaj so oče Traven izrekli, amcu že je planil Jaka z Gluco na žabljene žgance. Jurčič pa, ki je bil v vseh stvarih bolj počasn, je tudi sedaj jako počasno zajimal iz sklepe. To mi sicer ni znano, ali mu je bilo za zdravje, da se ne bi pregreel, ali se je ravnal po izreku tega pisma: "Lubi svojega bližnjega, kakor samega sebe." ter odločil svojemu bližnjemu večji delež. Ravno nas prostre se je pa Jaka, kakor sem rekel, takko živil, da je stala Komala stekla, da prazna na mizi, vendar se se ni do s tega najedel. Kar se po je di dela, tega mislim, ni treba praviti. Sedaj se je začelo pravo pripravljavanje za cerkev. Jaka je skakal sedaj v hišo, sedaj iz hiše, sedaj sem, sedaj ja, da ni bilo strojine Ronca, ne kraja. Ko se je vendar že dovolj nališpal ter se v zrcalu ogledal, so se mu jeli domači na ves glas nasmejati in Jurčič je se celo pristavil, da je lepši, ko žabji pildok. Jaka se ni zmenil dosti za ta dostip, ker je mislil, orel je orel, če ga stokrat obrneš, ampak vzel zapraseno mašno kružnico iz koba ter je obral proti farni cerkvi.

Akornavno sem rekel, da je keljava tri četrt ure od farne cerkve oddaljena, vendar je došel nas Jaka še popreje tje. Da bi boralcu še cerkev opisal, se ni zdel odveč, le toliko povem, da je bila posvečena "Materi božji sedem žalostij".

Stopil je v cerkev ter željno pričakoval Ronca maše. Predno je bila ura 12, komčala se je že v farni cerkvi naša. Taj se imeli ravno kastroat gospoda, ki miso nika, dan dolgo pridigovali. Orglje so lepo in močno zvene, skupno petje pri žabljem blagulu, vse razlegulo se je tako veličastno po cerkvi, da ga je bilo veseli slišati. Še nekaj minut ni takoj se vsuje množica iz bližnjega hrama; mladeniči naprej, možje zahtaj. Liti se odstavijo ob cerkvenem židu pri izhodu. Tu si ogledujejo domača dekleta, ki greto nabijana mimo. Sedaj no ravnati iskreni pogledi sem pa tja, sembljale se ustnice, žarela lica, narve, žikavale oči. Taj je bila pa tudi mladina prečna, da se zopet nikrat vidi ter more pogovoriti med seboj. Kdeleja je našemu ljudstvu tisti blaženi dan, ko prozali vse težavo in storb, ki so mu težile ves teden dušo in srce. Jedna najzadnjih pride iz cerkvice - Pirkova Milka. Stopivša na plan, ope se namoštvo obrog, k takoj poroči oči, ker je našla njega, katerega so iskale njene oči. Kavsa pregleda orel z bistrim pogledom als planjavo, tako je plavolasa deklica hipoma opazila, da se v krogu žmanik pij mladeničev nahaja tudi njegov Jaka. Rudecica jo oblije in hitro ubere Milka pot za drugimi tovaršicami.

"Red, to je našlepo dekle, kolikor sem jih kedaj videl, opazi proti

mladeničem Runcshott

„Verjemi mi, fantje! Ko sem bil pri vojarstvih videl sem marsikatero deklico. Bil sem na lestkem, Nemškem, a verjemi mi, takega dekleta nisem videl, še nikjer.“ Ne samo deset far, ampak tudi vsa naša krajska deželica ne premore takega dekleta, kakor je naša Milka.“ Mladeniči so verjeli tem besedam. Saj so pa i sami občutili - in čut lepote je tudi pri prostemu kmetu človeku prirojen, - da je res lepa Liskova Milka ali vsaj desetkrat lepša, kakor kakera, in koli druga deklica na daleč okrog

Nekoliko jim je dopadala njena siveča rast. Bila je ravna kakor sveča, tanka kot jela. Ustnice so ji bile rdeče ko kri, oči modre in obrazul tako vesele, kakor je najlepša postoba matere božje na krajski deželi. To samah pa ste ji vsi čve dolgi kriti svetloumenih las dol, do pasa. A tudi obradati se je Gnala Milka tako prijazno in prijazno, da si je srce vsakega, s komur je le enkrat govorila, karkoli pa velj naklonila. Njuno kretanje pa je kazalo nekaj plemenitega, vsaka stopinja nekaj izvisenega. Če jej je dobro pristojalo in bila je za vsakega, bovi si star ali mlad, možki ali ženska Lammiva prikazen.

/: Prihodnjic dalje: /

Sonet.

Ko jaz bi ribca bil, od reke, kraja
U vodo splaval bi, ki vrt namarka,
Kjer kruti ribic s trnikom ne sarka,
Kjer nek valovje burno ne razsaja.

Ko jaz bi pticica bil, gletel bi vrno
U vrta kras, kjer rastejo vse cvetke,
Kjer mačke ni, kragulja, niti kletke,
Kjer ne buci gromenje hudournno.

A ker Slovani sem, kraje ljubim svoje,
Kjer vedno bivalo je ljubstvo novo,
Slovanski narod, vili pod nebesni.

Le tud naš njim se mrak prostira veini
le tudi javam blaži ga Krivice
Izista vendar bo mu luč pravice.
Mis Raduljan.

Opolnoči.
(Zatoigra - Miladin)
v 5 činih.

Osebe.

Vida, stara mati Milkina;	Sinjic } Kmeta.
Milka, nje unukinja;	Strug }
Zora, kudinova poseba	Heibart Turjaški, poveljnik
Mara, njene hči	Lešković, podpoveljnik,
Vladimir, mlad ribiš	Duhovnik,
Janko, bogat kmet	Vojasški, pel
Gregor, njegov boter	
Klavo pl. Kraski, baron	
Franco, njegov sluga	
Šenrabi, fantje, sluge v gradu.	

I. čin.

(Uborna ribiška koč, zadaj na levi vrata, na desni okno, spredaj mize z nekaj stoli; povod polno ribiškega ovojja)

1. Trizor.
Milka.

(pride čez nekaj časa)

Vigredi.

Prekrasna vigred že je nastopila
In stela v prah sovražino jej Morano,
Zbudila v ncu radost prej neznano,
I prekrasnim svetjem vse je napolnila.

Tovsod glasi se pticiv pesem mila,
Njih glas in spev odmeva iz poljano,
Kaj prišla Vigred je nepričakovano
In kuda zima vendar je minila.

Tako i nam je doba napočila;
Dal Bog, da lepše ta nam bi sijala,
Za vkle nas vzgojila Slave sine.

Da ne bi tudi Vigred preminila
In kak Glinja se pokopala,
Zelim iz srca svojega globine.

Miladin.

Na Veljavi.

1 - Kis Raduljan

Pisalo se je leta 18... Ob petih popoldne svetega Matije dan je stopa, lo Karavik devet, praznje oblačnih eset proti samotni vasici Veljavi na Gorah, skom. V kratkih presledkih je z sopihalo za njimi se nekaj ljudi večino, ma starih, ki niso mogli dohajati mlajših tovarišev. Leblo jih je, - stara kri greje namreč jako slabo - , ker bilo je je se počteno mrav, seprav, sta e najhujša zimca sv. Anton in sv. Pavel poslovila že prest mesecem dnij. No, pa saj se bliži že skoraj doma; že so se razločevale ledene sveče, ki so visele od Rapov prvih hiš.

Veljava je vas skrita v prijazni dolini podobnici. Vozadju jo o, majuje močene Karavenske, na obeh straneh pa jo brani presilnih vetrov ponizni razrastki njihovi, ki se polagoma gnizjujejo proti bistri Savi. Skopi selo, ki nima niti toliko stenik, kolikor najkrajši meser v letu dnij, teče mal, navadno pohleven potočev. Tosa Veljava ni velika, dolga pa - več ko četrt ure je hodil berac Trobuzlje k Travnovim v vas. Pa nikar ne mislite, da Karavka moč počasno ali po ovinlih; ne, čisto na, ravnoet ga vede pot ves čas ob desnem bregu potočka in hitro prestavlja berac noge, seprav je že k starosti nagujen in ga naduha večsih prav zelo tare. A taka daljava je samo od prve hiše do zadnje; drugi soseslje so si bližje. Od Travnova do Ticka je čez bro Komaj pet in trideset Kor,, kov. Kedor ima količkaj živatne domišljije, utegnil bi sklepati, da je bila Veljava sezidana o času suše. Kise stoji namreč prav tisk vode, ka,, kor bi si mislili stari prebivalci na tem kraju: „Le blizu vode, ganjo je hudo.“ Na pa vendar kao zaradi tega ne boje brj mislil, čes, kakovi modrijani so bi, li bi stari predniki, bodi povedano, da jim je potok vsaj dvakrat na leto, e ne večkrat pilil v hišo. Potomci so se večkrat jezdi, dnm so neki tričali nji, hovi predniki s vodo, ko je vendar se nikoli ni nedostajalo, kar pomni stari Gor,, niki ki je star ko Meluzalenu.

Jedno prednost pa je veljulo temu imelo to zidanje. Za hišami je nam,, reč ostajalo mnogo prostora za vite in dalje polgričem za travnike.

Med potopji na desnem bregu se je odlikuje vrtarica, ki stoji prilično sredi vasi na najbolj vprisenem kraju. To večera je sv. Florijanu. Poleg nje sta,

Lojze, kdor iskal tu pravice
In tožil smute je krivice
Ki prizadel jih je hlapcič
In pa presiren mlad plenio
Lamán! Grajsčak ga ni uslišal
Lasciwal nanj je jato psov
Izpeklenkim smehom trop je vrisal
Pucel na kmeta divtji lov.

Tedaj pa stala je Grozdana
Jedinka ljubelega tirana
Pret K

Tu za očeta je prosila
Pročila za vro rono vas
Bojmira tudi se spomnila
Kaj v Kristu bil le ujes je spas.

2) Bojmira deva je ljubila
Voren je ljubezen prosila
Ki dasi reven bil je kras
Leh vitezov tedanji čas.
A starec se je zoperstavil
Ljubezni prēm hčerini
Bojmira tavaj je odpravil
Dar mir pridobil prcu bi

